

УДК 657.471

Олійник С.О.

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ОБЛІК ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ МІСЦЕ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В статті досліджено сутність управління витратами та розглянуто різні види класифікації витрат і сучасні проблеми обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

Ключові слова: витрати виробництва, класифікація витрат, калькулювання, управління виробництвом.

Oliynyk S.O.

RECORD PRODUCTION COSTS AND THEIR PLACE IN THE MANAGEMENT NOW

The article substantiates the theoretical principles of operation of the account of expenses for production and conducted a review of existing signs classification of costs, systems and methods for calculation of the cost of products used in domestic practice for the management of production and management decisions. It is proved that the main purpose of accounting for and control of production costs is in control of production activities and cost management. It is essential operational information obtained about the costs, allowing intervene in the production process and optimize it.

Choice signs of grouping expenses primarily depends on the task, so for practical application in managerial accounting classification generally impractical limited costs.

The purpose of the classification of costs in agriculture is to provide users with operational, accurate and complete information about the number and value of received products, materials, labor and other production costs in structural divisions (brigades, shops, farms, etc.) and the enterprise as a whole, not only for the needs of current and operational management, but also strategic.

Keywords: production costs, classification costs, costing, production management.

Олейник С.А.

УЧЕТ ЗАТРАТ ПРОИЗВОДСТВА И ИХ МЕСТО В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

В статье исследована сущность управления затратами и рассмотрены различные виды классификации расходов и современные проблемы учета затрат и калькулирования себестоимости продукции.

Олійник С.О.

Ключевые слова: издержки производства, классификация затрат, калькулирование, управление производством.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Ефективність функціонування будь-якого підприємства безпосередньо залежить від правильного формування та розподілу витрат, що дозволяє виконувати система управлінського обліку. Вимоги управління потребують чіткого визначення поняття методів обліку витрат і калькулювання та їх класифікації. Методи калькулювання передбачають відповідну класифікацію витрат, яка і впливає на величину собівартості та розподіл витрат. Вивчення класифікації витрат на сьогоднішній день є досить актуальним, оскільки сучасні вимоги до інформації потребують наявності деталізованих та багатоваріантних інформаційних потоків про витрати в цілому. Тому облік і контроль витрат є найважливішою ланкою управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Результати дослідження обліку і контролю витрат виробництва висвітлені в працях багатьох відомих вітчизняних та зарубіжних вчених: Голова С.Ф., Бутинця Ф.Ф., Левицької С.О., Нападовської Л.В., Палія В.Ф., Сопко В.В., Чумаченка М.Г., Шевчук В.О., Яругової А., Ярмоленко В.П., Ентоні Р., Фостера Д. та інші вчені. Проте деякі питання все ще залишаються відкритими.

Цілі статті. Обґрунтування теоретичних засад функціонування обліку витрат на виробництво продукції та огляд існуючих ознак класифікації витрат, систем та методів калькулювання собівартості продукції, які застосовуються у вітчизняній практиці з метою управління виробництвом продукції та прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Від правильної класифікації витрат залежить вибір оптимальних варіантів та ефективність прийняття різноманітних управлінських рішень, що впливає на рівень показників, які характеризують діяльність суб'єкта господарювання. Голова С.Ф. стверджує, що правильна класифікація будь-якої сукупності має таке ж важливе значення, як лікарський діагноз для кожного окремого органа або

хвороби всього організму [2].

Класифікація витрат передбачає групування витрат у відповідні групи, які складаються з однорідних за своїм змістом або близьких між собою витрат. Тому в економічній літературі і на практиці класифікують витрати за різними ознаками.

Нападовська Л.В. зазначає, що ознак класифікації має бути рівно стільки, щоб можна було з їх допомогою отримати найбільш повну інформацію з метою задоволення потреб різних груп споживачів [3].

Сьогодні керівникам для прогнозування поточних і стратегічних управлінських рішень та контролю витрат за сферами діяльності і центрами відповідності недостатньо загальноприйнятої класифікації витрат. Інформація в управлінському обліку залежить від його мети та завдань, а тому в обліку виділяють класифікацію витрат, що відповідає її управлінському аспекту.

Вибір ознак групування витрат в першу чергу залежить від поставленого завдання, тому для практичного застосування в управлінському обліку недоцільно обмежуватися загальноприйнятою класифікацією витрат.

На сільськогосподарських підприємствах для цілей фінансового обліку використовують класифікацію витрат, наведену в П(С)БО 16 “Витрати”, а для внутрішньогосподарського планування, обліку і калькулювання собівартості продукції застосовують класифікацію витрат, подану у Методичних рекомендаціях, відповідно до яких всі витрати формуються за центрами відповідальності, об’єктами обліку, планування та калькулювання.

Для організації управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах необхідно застосовувати таку класифікацію витрат, яка б повністю відповідала його потребам та забезпечувала керівників повною і необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень як поточних, так і на перспективу. Сучасні вчені-економісти пропонують класифікувати витрати в управлінському обліку для прийняття управлінських рішень за такими напрямками: 1. для визначення собівартості продукції (робіт, послуг), оцінки запасів і фінансових результатів; 2. для аналізу і планування; 3. для контролю і регулювання. З урахуванням досвіду вітчизняної та зарубіжної

практики обліку, цю класифікацію можна визнати доцільною і для сільськогосподарських підприємств. Така класифікація витрат дає можливість отримати більш точну, розширену та деталізовану інформацію про витрати, проводити поглиблений і ґрунтовний їх аналіз, планування та контроль.

Враховуючи багатогалузевість сільськогосподарських підприємств, доцільно виділяти витрати за місцями виникнення і центрами відповідальності, що дозволить здійснювати облік і контроль як витрат відповідних центрів, порівняння їх з нормами, кошторисами а також виявляти ступінь впливу керівників, відповідальних осіб на величину витрат та конкретні результати підрозділу.

Для аналізу і планування необхідне ефективне управління витратами з розподілом їх на залежні від управлінських рішень (релевантні) та незалежні (нерелевантні). Важливість такої класифікації витрат в сільському господарстві зумовлена необхідністю прийняття рішень щодо вибору основних матеріальних, трудових і інших видів ресурсів та можливості використання власної основної, супутньої і побічної продукції (зерно, молоко, корми власного виробництва тощо). Для прийняття управлінського рішення необхідно визначити релевантні витрати по обох варіантах, проаналізувати результати і прийняти відповідне рішення.

Така класифікація витрат для побудови управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах дає можливість здійснювати управління витратами з метою забезпечення ефективного процесу виробництва і реалізації продукції. Для цього внутрішньогосподарський облік повинен застосувати відповідні методи обліку витрат. Крім методів обліку витрат існують і методи калькулювання, що являють собою сукупність способів і прийомів, необхідних для розрахунку собівартості конкретного виду продукції калькулювання.

У фінансовому обліку в основу класифікації витрат покладено види діяльності. У бухгалтерському управлінському обліку професор Ф.Ф. Бутинець виділяє такі основні групування витрат: за елементами витрат (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати); за статтями витрат; за способом їх включення до витрат

окремих структурних підрозділів підприємства (прямі і непрямі витрати); за обсягом виробництва продукції (змінні і постійні); за звітними періодами (витрати звітних періодів та витрати майбутніх періодів); за функціональним призначенням [1].

Вважаємо за доцільне на сільськогосподарських підприємствах класифікувати витрати в управлінському обліку для прийняття управлінських рішень за такими напрямками: для визначення собівартості продукції (робіт, послуг), оцінки запасів і фінансових результатів; для аналізу і планування; для контролю і регулювання. За допомогою запропонованої класифікації витрат можна отримати більш точну, розширену та деталізовану інформацію про витрати, проводити поглиблений і ґрунтовний їх аналіз, планування та контроль. Кожен елемент витрат є єдиним і неподільним, незалежно від кількості статей групування. Така інформація дозволяє обліковувати, аналізувати, планувати і контролювати витрати як по кожному об'єкту (підрозділу), так і по підприємству в цілому та є основою для складання звітності підприємств.

Організація обліку витрат за економічними елементами має велике значення для складання фінансової звітності. Перелік калькуляційних статей встановлюється підприємством самостійно, виходячи з особливостей технології та організації виробництва.

Мета ведення обліку витрат виробництва – формування системи взаємопов'язаних показників, що моделюють собівартість. Тому за способом віднесення витрат та формуванням собівартості повинен бути встановлений постійний контроль.

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їх видів, місць і носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їх зниження. Система управління витратами має функціональний та організаційний аспекти. Вона містить такі організаційні підсистеми: пошук і виявлення чинників економії ресурсів; нормування витрат ресурсів; планування витрат за їхніми видами; облік та аналіз витрат; стимулювання економії ресурсів і зниження витрат.

Значення обліку виробничих витрат у системі управління можна виявити вже на етапі визначення його цілей та основних завдань, які насамперед полягають у забезпеченні управлінського персоналу організації (господарюючого суб'єкта) найбільш повною

і достовірною інформацією, необхідною для контролю за виробничою діяльністю та прийняттям рішень за їх результатами. Інформація в розрізі статей витрат відображає використання організацією всіх видів ресурсів, затребуваних у процесі виробництва, саме облік витрат показує, скільки коштує організації випуск того чи іншого виду продукції, а також, на який прибуток вона може розраховувати. Таким чином, облік витрат на виробництво продукції безпосередньо пов'язаний з ефективністю її виробництва та з кінцевими результатами діяльності управлінського персоналу.

Висновки. В сучасних умовах господарювання питання управління витратами підприємства надзвичайно актуальне. При обмеженості ресурсів і досягненні планової ефективності виникає потреба постійного порівняння понесених витрат і отриманих результатів. Ця проблема посилюється під впливом інфляції, коли дані про виробничі витрати необхідно повсякденно порівнювати з майбутніми витратами, що значною мірою залежить від впливу зовнішнього середовища. Отже, головне призначення обліку і контролю витрат на виробництво полягає у контролі за виробничою діяльністю та управління витратами. При цьому найважливіше значення має оперативно отримана інформація про витрати, що дозволяє втручатись у виробничий процес і оптимізувати його.

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: навч. посібник / Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, Н.В. Герасимчук. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 448 с.
2. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник / С.Ф. Голов. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
3. Нападівська Л.В. Управлінський облік: [монографія] / Л.В. Нападівська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 450 с.
4. Собченко А.М. Удосконалення системи і методів обліку витрат та калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції//Вісник СевНТУ:зб.наук.пр.Вип.130/2012.Серія: Економіка і фінанси.-Севастополь, 2012 - С. 228-233.